

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่

The Methods for Propagation of Buddhism by Phra Ajarn Mun

Bhuridatto according to the New Learning Paradigm

¹พระมหาบุญประสิทธิ์ นาถปุลโล (การัตน์) และ

²พระราชสุทิวาภิรมย์ (ชัยยันต์ จิตตาลัย)

¹Phramaha Boonpasid Nathapunyo (Karat) and

²Phrarajsuddhivajiramedhi (Chaiyan Jattanayo)

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Vajiranyanavarorasa Graduate School, Mahamakut Buddhist University

¹Corresponding Author's Email: boonpasid.kar@student.mbu.ac.th

Received: November 7, 2025; **Revised:** December 13, 2025; **Accepted:** December 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลโดยวิธีการเชิงพรรณนา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นการนำเสนอแนวทางใหม่ให้สอดคล้องกับสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยวิธีการรูปแบบใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือหลัก 5 ประการ การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย, การใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับปัญหาสังคม, การสร้างชุมชนชาวพุทธ, พุทธสหวิทยาการ, และการใช้สื่อดิจิทัล 2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต มุ่งเน้นการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับสู่แก่นแท้แห่งการปฏิบัติ เพื่อธำรงรักษาพระพุทธศาสนา 4 รูปแบบ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด, การถือธุดงค์วัตร, การจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ, การสร้างศาสนทายาทอย่างมีคุณภาพ 3) การวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นการนำหลักปฏิบัติของท่านมาประยุกต์สู่กระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญา การธุดงค์เป็นวัตรเป็นการเชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพจิต โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ขณะที่การจาริกสถานที่ต่าง ๆ ถือเป็นบริการวิชาการเชิงจิตวิญญาณ ที่ช่วยขยายการเข้าถึงพระพุทธศาสนาสู่กลุ่มสังคมกว้างขวาง ส่วนการสร้างศาสนทายาทคุณภาพนั้น

เน้นการหล่อหลอมผู้นำที่มีภาวะผู้นำเด่นชัดและความฉลาดทางอารมณ์สูง และใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ในรูปแบบของ SDAC Model ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง การฝึกอบรม ศิษย์ให้มั่นคงในธรรม ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสม และการมีส่วนร่วมกับชุมชน

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต; กระบวนทัศน์ใหม่

Abstract

This research article has the following objectives: 1) to examine the theoretical concepts of Buddhist propagation according to the new paradigm, 2) to investigate the methods of Buddhist propagation employed by Phra Ajahn Mun Bhuridatto, 3) to analyze the methods of Buddhist propagation of Phra Ajahn Mun Bhuridatto in accordance with the new paradigm, and 4) to present a body of knowledge regarding the methods of Buddhist propagation of Phra Ajahn Mun Bhuridatto aligned with the new paradigm. This study is a qualitative research involving 20 qualified key informants/experts, with data analyzed through descriptive content analysis. The research findings revealed that: 1) the theoretical concepts of Buddhist propagation under the new paradigm present a new approach that aligns with the changing era, employing five principal new methodological tools: the use of simple and accessible language, the application of Dhamma principles in harmony with social issues, the establishment of Buddhist communities, Buddhist interdisciplinarity, and the utilization of digital media; 2) the methods of Buddhist propagation employed by Phra Ajahn Mun Bhuridatto focused on reviving Buddhism to return to the authentic essence of practice in order to preserve the Buddhism, comprising four topics: strict adherence to the Dhamma-Vinaya, observance of the dhutaṅga practices, wandering in various places, and the cultivation of high-quality Dhamma heirs; 3) the analysis of Phra Ajahn Mun Bhuridatto's methods of Buddhist propagation to the new paradigm while strictly upholding the Dhamma-Vinaya as a tool for developing wisdom, where the regular observance of dhutaṅga practices connects to mental health care by applying Dhamma principles in contexts that foster strong communities, while wandering in various places serves as a form of spiritual academic service that broadens access to Buddhism across wider societal groups, and the cultivation of high-quality Dhamma heirs emphasizes creating leaders with outstanding leadership qualities and high emotional intelligence, utilizing digital media for maximum propagation effectiveness; 4) the body of knowledge concerning the methods of Buddhist propagation by Phra Ajahn Mun Bhuridatto according to the new paradigm is presented in SDAC Model, consisting of S (Self-Realization): cultivating self-awareness, D (Disciples Training): training disciples to be steadfast in the Dhamma, A (Adaptable Teaching): adjusting teaching methods appropriately, and C (Community Engagement): fostering active involvement with the community.

Keywords: Propagation of Buddhism; Phra Ajahn Mun Bhuridatto; New Paradigm

บทนำ

สังคมสมัยปัจจุบันกำลังเผชิญกับพลวัตทางสังคมที่รุดหน้าอย่างรวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาหลัก ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อมิติต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การปรับตัวทางวัฒนธรรมที่ล่าช้าต่อความก้าวหน้าทางวัตถุอันรวดเร็ว สามารถนำไปสู่ภาวะความล้าหลัง สั่นคลอนรากฐานของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของภูมิปัญญา

ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ เมื่อบริบททางสังคมเกิดการผันแปร วัดและพระสงฆ์ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ นับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นจุดพลิกผันครั้งยิ่งใหญ่ทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม สถาบันทางพระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการเผยแผ่ธรรมะให้เป็นระบบและสอดคล้องกับยุคสมัย พระภิกษุและพระสงฆ์ทุกระดับชั้นมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 34(3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) (กรมการศาสนา, 2540) ทว่า สถาบันการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางวิชาการมากกว่าการบ่มเพาะด้านจิตใจ ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ขาดจุดยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณ และปรากฏพฤติกรรมที่มิใช่คุณสมบัติอันพึงประสงค์ ขณะที่สถาบันทางศาสนายังขาดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแสวงหากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ ซึ่งสามารถเข้าถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง และนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม เป็นการขับเคลื่อนและสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560) และด้วยความมุ่งมั่นสืบทอดหลักในการสร้างสังคมที่ยึดมั่นศีลธรรมและนำสันติสุขสู่สังคมผ่านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบสมัยใหม่ โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบัน สนับสนุนการศึกษาสงฆ์และการเผยแผ่พระธรรม เพื่อพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม และยกระดับพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

หลักธรรมและคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอันมั่นคงในการพัฒนาสังคมและจิตใจของประชาชนไทย ทำให้ประเทศไทยดำรงฐานะเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาของโลก อย่างไรก็ตาม ขุมทรัพย์อันล้ำค่าดังกล่าวยังไม่สามารถแทรกซึมสู่จิตใจของสมาชิกสังคมได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากวิธีการเผยแผ่ในปัจจุบันยังคงล้าหลังและไม่สอดคล้องกับสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการทัศน์ใหม่ (New Paradigm) เพื่อเสริมสร้างการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมสมัยใหม่ สู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและวัดผลได้ พระพุทธศาสนาไม่เคยปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากหลักธรรมนั้นเป็นอกาลิก (พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย: ม.ม. (ไทย); 12/96/435) มิได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สิ่งต่าง ๆ ในโลกอาจผันแปรไปตามยุคสมัย แต่หลักธรรมของพระพุทธเจ้าทรงคุณค่าอย่างแน่นอน เห็นผลทันทีเมื่อปฏิบัติถูกต้อง มิได้จำกัดอยู่ที่สมัยพุทธกาล ปัจจุบัน หรืออนาคต เปรียบเสมือนเปลวไฟที่มอบความร้อนได้เสมอไม่ว่าจุดเมื่อไร ผู้ที่ทำให้ประกายไฟดังกล่าวลุกโชนอย่างต่อเนื่องคือพุทธบริษัททั้งสี่ โดยเฉพาะพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ผู้ที่มีบทบาทในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและบทบาทอันสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อิทธิพลของท่านได้แผ่ขยายไปยังสังคมไทยและนานาชาติ จนองค์การยูเนสโก (UNESCO) ยกย่องท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษาและสันติภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) การไตร่ตรองหลักคำสอนและข้อวัตรปฏิบัติของท่าน แม้จะผ่านกาลเวลามายาวนานเพียงใด แต่ยังคงสามารถตอบโจทยปัญหาของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการนำแนวคิดตามกระบวนการทัศน์ใหม่มาส่งเสริมการเผยแผ่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษา “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทศน์ใหม่” เป็นการนอบน้อมเชิดชูเกียรติบูรพาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ให้เป็นแบบอย่างในการประพฤติพรหมจรรย์แก่พุทธบริษัททั้งหลาย ด้วยหลักคำสอนและหลักปฏิบัติอันโดดเด่นของท่าน ในการส่งเสริมรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนการทศน์ใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทศน์ใหม่
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทศน์ใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้ระบุปัญหาหรือคำถามที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย เช่น พระไตรปิฎก และงานวิจัย บทความ หนังสือ เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้และความคิดเห็น รวมทั้งกระบวนการทศน์ใหม่ และทำความเข้าใจช่องว่างของงานวิจัยที่มีอยู่

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อส่งเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบและให้คะแนนความสอดคล้อง จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอ แล้วยื่นขอรับรองจริยธรรมต่อคณะกรรมการ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง จึงได้รับการรับรองตามหลักสากล

ขั้นตอนที่ 4 เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทศน์ใหม่ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา (ผู้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาลึกซึ้ง), พระสงฆ์ฆราวาส (พระสงฆ์ผู้บริหารที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย), อุบาสก-อุบาสิกา (ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา), และชมรมนักศึกษา (ผู้เข้าร่วมกลุ่มปฏิบัติธรรมสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต)

ขั้นตอนที่ 5 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ 20 รูป/คน เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ แบ่ง 4 กลุ่ม: 1) นักวิชาการพระพุทธศาสนา 5 รูป/คน 2) พระสงฆ์ 5 รูป 3) อุบาสก-อุบาสิกา 5 คน 4) ชมรมนักศึกษา 5 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการขยายความและการตีความ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ Model ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญที่ตอบคำถามวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ คือการปรับแนวทางให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยนำวิธีการและรูปแบบใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือหลักเพื่อเข้าถึงผู้คนในสังคมสมัยใหม่ ประกอบด้วย 1) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ภาษาพูดที่สั้น กระชับ ชัดเจน และเหมาะสมกับผู้ฟังในยุคปัจจุบัน รวมทั้งการใช้ภาษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเชื่อถือ และสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้อื่นเกิดความศรัทธาและอยากปฏิบัติตาม 2) การใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับปัญหาสังคม ด้วยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของปัญหาหรือสถานการณ์สังคมปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างประโยชน์แก่บุคคลและสังคม 3) การสร้างชุมชนชาวพุทธ ด้วยการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตในชุมชน เพื่อส่งเสริมความสมดุล สามัคคี ความสงบทางจิตใจ และความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 4) พุทธสหวิทยาการ การประยุกต์หลักธรรมและวิธีการทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่หลายสาขา เพื่อศึกษาและแก้ไขปัญหาวิกฤตอย่างรอบด้าน ทันสมัย รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม และ 5) การใช้สื่อดิจิทัล การนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้เผยแพร่วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในรูปแบบทันสมัย เพื่อให้เข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางและรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต มุ่งเน้นการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับสู่แก่นแท้แห่งการปฏิบัติในชีวิต เพื่อการดำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา รูปแบบการเผยแผ่ของท่านแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด โดยถือศีลบริสุทธิ์เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจ 2) การถืออดุตถกวัตร ซึ่งเป็นการฝึกฝนตนเองให้เกิดความอดทน สันโดษ และความวางเฉย เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวายทางโลก 3) การจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่ธรรมะและเป็นแบบอย่างอันประเสริฐในการประพฤติพรหมจรรย์ การจาริกของท่านนำไปสู่การก่อตั้งวัดป่าและเป็นรากฐานสำคัญของสายพระป่ากรรมฐาน และ 4) การสร้างศาสนทายาทอย่างมีคุณภาพ ผ่านกระบวนการคัดเลือก หล่อหลอม และอบรมจิตภาวนาอย่างเข้มข้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า วิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ วิเคราะห์ได้ว่า

3.1 การปฏิบัติพระวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นหัวใจและรากฐานสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะแนวกระบวนทัศน์ใหม่ โดยการใช้การสื่อสารชัดเจนกระชับผ่านภาษาวาจาเรียบง่ายดูสนทนาประจำวัน และภาษากายจากการประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการจาริกธุดงค์และรักษาศีลวัตร ซึ่งมีพลังโน้มน้าวใจ ท่านเน้นการปฏิบัติวินัยจริงจังได้ผลจริง เสมือนกฎพื้นฐานชีวิตหรือกฎจรที่นำไปสู่ความหลุดพ้น พร้อมประยุกต์หลักธรรมวินัย เช่น ภาวนา “พุทโธ” คู่ลมหายใจ เป็นเครื่องมือปัญญาเชิงประจักษ์แก้ปัญหาสังคมยุคดิจิทัลอย่างความเครียด ซัดแย้ง และทุจริต รวมบูรณาการกับพุทธสหวิทยาการ เช่น จิตวิทยาและกฎหมาย เพื่อสร้างสังคมโปร่งใส การปฏิบัตินี้ฟื้นฟูศรัทธา สร้างชุมชนพุทธเข้มแข็ง และปรับเผยแผ่สู่สื่อดิจิทัลถ่ายทอดสดกิจวัตร แสดงว่าพระวินัยไม่ล้าสมัยและใช้ได้ทุกยุคสมัย

3.2 การถือธุดงค์วัตรเป็นแนวทางการเผยแผ่หลัก โดยมุ่งฝึกจิตให้บริสุทธิ์และขัดเกลากิเลสด้วยการยึดมั่นธุดงค์วัตร 7 ข้ออย่างเคร่งครัด ได้แก่ นุ่งห่มผ้าบังสุกุล ผ่าสามผืน บิณฑบาต ฉ้นมือเดียวในบาตรเดียว งดรับอาหารภายหลัง และพำนักในป่า การปฏิบัตินี้ไม่เพียงฝึกตนแต่ยังเผยแผ่ธรรมะผ่านการเป็นแบบอย่าง สร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาแก่ศิษย์ชาวบ้าน ตามกระบวนทัศน์ใหม่ การถือธุดงค์ถูกปรับให้เข้าใจง่ายขึ้นสมัยด้วยภาษาสั้นกระชับ เปรียบเทียบกับชีวิตประจำวัน เช่น ชาร์จพลังจิตเหมือนชาร์จโทรศัพท์ หรือลบแอปไม่จำเป็นเพื่อจัดการความเครียด พร้อมประยุกต์แก้ปัญหาสังคมอย่างขาดเอกภาพและบริโภคนิยม ผ่าน “ธุดงค์ในเมือง” หรือดัดใช้มือถือชั่วคราว ตามแบบพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ที่สร้างชุมชนพุทธเข้มแข็งเน้นมกน้อยสันโดษ บูรณาการกับเศรษฐกิจพอเพียงและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.3 การจาริกธรรมไปสถานที่ต่าง ๆ ทั่วภูมิภาค เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่และสร้างศรัทธาเพื่อปลูกฝังสัมมาทิฐิในชุมชนและแก้ปัญหาสังคม โดยใช้ภาษาวาจาคุ้นเคยในพื้นที่พร้อมเปรียบเทียบกับชีวิตประจำวัน ขณะที่ภาษากายสงบนิ่งมั่นคงสร้างสะพานใจให้เกิดความเลื่อมใส ตามกระบวนทัศน์ใหม่ การจาริกนี้เป็นบริการวิชาการจิตวิญญาณที่นำหลักธรรมเยียวยาปัญหาอย่างความขัดแย้ง ความเครียด ความยากจน และความเชื่อผิดผลาดในชุมชนห่างไกล พร้อมบูรณาการพุทธสหวิทยาการกับสุขภาพจิตและสิ่งแวดล้อม ใช้สื่อดิจิทัลขยายการเข้าถึงสู่ผู้คนนับล้าน ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างชุมชนชาวพุทธระดับโลก

3.4 การสร้างศาสนทายาทคุณภาพ เป็นหัวใจสำคัญในการสืบสานสายวิปัสสนากรรมฐาน โดยคัดสรรผู้เปี่ยมศรัทธาและมุ่งมั่นอย่างพิถีพิถัน ฝึกอบรมวินัยพื้นฐานเข้มข้น เช่น การฝึกตนฐานะผ้าขาวก่อนบวช ใช้ภาษาวาจาตรงไปตรงมามีสาระ ขณะที่ภาษากายสมบูรณ์แบบในการปฏิบัติวัตรและธุดงค์เป็นแบบอย่างผู้นำจริยธรรม เน้นปฏิบัติจริงอย่างภาวนา “พุทโธ” และเดินจงกรม เพื่อพัฒนาสติสมาธิเบ่งบาน สร้างผู้นำที่ประยุกต์หลักธรรมแก้ปัญหาสังคม เช่น ลดความเครียดขัดแย้ง ผ่านบูรณาการพุทธสหวิทยาการอย่างพุทธจิตวิทยาและทักษะผู้นำ ในยุคดิจิทัลจึงปรับกระบวนการด้วยสื่อสมัยใหม่ เช่น แอปบันทึกติดตามปฏิบัติและค่ายออนไลน์ เพื่อให้ศาสนทายาทเป็น “อินฟลูเอนเซอร์สายพุทธ” เผยแผ่พระพุทธศาสนาระดับสากลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต มีลักษณะเฉพาะตัว โดยเน้นที่การปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงและถ่ายทอดผ่านการ ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ส่งผลให้เกิดชุมชนชาวพุทธที่มีความเข้มแข็งและการสร้างศาสนทายาทที่มี คุณภาพสูง สอดคล้องกับการเผยแผ่ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ที่มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ และการประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงสังคมในวงกว้าง ผลการวิจัยนี้ได้นำไปสู่การพัฒนางค์ความรู้ใหม่ใน รูปแบบของ “SDAC Model” ประกอบด้วย S (Self-Realization) การตระหนักรู้ในตนเอง, D (Disciples Training) การฝึกอบรมศิษย์ให้มั่นคงในธรรม, A (Adaptable Teaching) ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสม, และ C (Community Engagement) การมีส่วนร่วมกับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวน ทัศน์ใหม่” ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระ อาจารย์มั่น ภูริทตฺโต 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตาม แนวกระบวนทัศน์ใหม่ 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์ มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อเข้าถึงเยาวชนและกลุ่มเป้าหมาย ที่หลากหลาย ควรปรับรูปแบบการสื่อสารให้กระชับ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับปัญหาสังคม เพื่อส่งเสริมการมี ส่วนร่วมผ่านแนวคิดชุมชนปฏิบัติ ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสังคม ต้องประยุกต์ หลักธรรมเข้ากับประเด็นสากล เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ และสุขภาพจิต โดยใช้แนวคิด วิทยาศาสตร์และจิตวิทยาสมัยใหม่ รวมถึงการฝึกสติ เป็นสะพานเชื่อม พร้อมกันนี้ต้องสร้างอัตลักษณ์ พระพุทธศาสนาในรูปแบบสากลที่ยืดหยุ่น โดยเน้นปรัชญาการพัฒนาจิตใจในชีวิตประจำวัน และลดการยึดติด กับพิธีกรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับพระมหาชุชาติ จิรสุทฺโธ (ธรรมมุตฺต) (2565) กล่าวว่า พระสงฆ์ไทยได้ ปรับเปลี่ยนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ โดยใช้สื่อออนไลน์หลัก เช่น Facebook, YouTube, TikTok, และ Instagram ในการสนทนาและการบรรยาย เพื่อให้เข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวางและมี ประสิทธิภาพสูง การเผยแผ่ดังกล่าวรวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและการประยุกต์หลักธรรมเข้ากับ ประเด็นสากลสมัยใหม่ เช่น สุขภาพจิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว ได้แก่ 1) การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย โดยสื่อสารอย่างกระชับชัดเจนด้วยภาษากายและภาษาพูดที่ทรง พลัง เพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง 2) การประยุกต์หลักธรรมที่สอดคล้องกับปัญหาสังคม อาทิ โอวาทปาฏิโมกข์ มรรคมี องค์ 8 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) การสร้าง ชุมชนชาวพุทธ ด้วยการนำหลักธรรมเข้ากับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ คุณธรรม และภูมิคุ้มกัน ทางสังคม 4) พุทธสหวิทยาการ โดยบูรณาการหลักพระพุทธศาสนาวิเคราะห์ อธิบาย และประยุกต์ร่วมกับ

ศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และ 5) การใช้สื่อดิจิทัล ผ่านแพลตฟอร์ม และแอปพลิเคชัน เพื่อเข้าถึงผู้คนในวงกว้าง เพื่อตอบโจทย์ปัญหาสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา แนวใหม่เผชิญอุปสรรคทั้งภายนอกอย่างโลกาภิวัตน์และวัตถุนิยม รวมถึงภายในอย่างชาตบุคลาการทักษะใหม่ และโครงสร้างล้าสมัย จึงต้องปรับรูปแบบโดยรักษาแก่นแท้ควบคู่นวัตกรรม เพื่อขยายการเข้าถึงทั่วโลก ส่งเสริมความเข้าใจยอมรับ ทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่ เติบโต สร้างสันติภาพ สมานฉันท์ และแก้ปัญหาสังคม ยุคใหม่ สอดคล้องกับพระสมณีก จรโณ (ทัปโพธิ์) (2555) กล่าวว่า การเผยแผ่เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทชุมชนอย่างลึกซึ้งและใช้เทคโนโลยี การลงพื้นที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึง การประสานงานเป็นทีมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ภาครัฐ และภาคประชาสังคม แนวทางใหม่นี้ยังรวมถึงการนำนวัตกรรมมาใช้แก้ไขอุปสรรค และขยายเครือข่ายความร่วมมือระดับนานาชาติ เพื่อส่งเสริมสันติภาพและตอบสนองต่อปัญหาสังคมสมัยใหม่

2. พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต แนวทางหลักคือการเน้น การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ดำรงชีวิตด้วยความสมถะ และมุ่งพัฒนาจิตใจผ่านการเจริญ วิปัสสนากรรมฐาน โดยการเผยแผ่ธรรมมิได้อาศัยเพียงถ้อยคำหรือทฤษฎีเท่านั้น แต่ดำเนินผ่านวิถีชีวิตจริงและการประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ธรรมะปรากฏเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนและน่าเลื่อมใสศรัทธา สอดคล้องกับพระมหามานตรี ดิग्ขวีโร (ศรีบุญชู) (2550) กล่าวว่า ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีควรมีศีลบริสุทธิ รู้ธรรมลึกซึ้ง สื่อสารเก่ง มีจิตเสียสละ มีเมตตา ปรับตัวได้ และสร้างเครือข่ายให้ธรรมะแพร่หลาย พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต คือ ตัวอย่างที่สะท้อนคุณสมบัตินี้ชัดเจน โดยท่านยึดมั่นธุดงค์วัตร 7 ประการอย่างเคร่งครัด เช่น การฉันอาหารมื้อเดียว การอยู่ป่าเป็นวัตร เพื่อมุ่งสู่ความปลื้มใจ การฝึกฝนตนอย่างเข้มข้น และการลดละกิเลส ชีวิตของท่านจึงเป็นแบบอย่างการเผยแผ่ที่งดงามและน่าเลื่อมใสศรัทธา สอดคล้องกับ พระพรชัย คนธสโร (แก้ววิเชียร) (2550) กล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงวางรากฐานการเผยแผ่เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และสร้างสันติสุข โดยปรับธรรมะให้เหมาะสมกับจริตของผู้ฟังแต่ละคน พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สืบสานแนวทางนี้ด้วยการจาริกบำเพ็ญเพียรในหลายภาค (อีสาน กลาง เหนือ) เผยแผ่ธรรมะด้วยการใช้ชีวิตที่เป็นแบบอย่าง พร้อมทั้งเทศนาสั่งสอนชาวเขาด้วยภาษาท้องถิ่น และชี้แนะให้กลุ่มชาติพันธุ์ละทิ้งความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักพระพุทธศาสนาด้วยปัญญา สอดคล้องกับพระมหาศกดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี) (2549) กล่าวว่า การเผยแผ่พุทธธรรมต้องใช้กลยุทธ์พิเศษผ่านสื่อบุคคลและสื่อมวลชนเพื่อโน้มน้าวศรัทธา พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต คือตัวอย่างการใช้อุบายธรรมที่ชาญฉลาด โดยปรับการสอนตามจริตผู้ฟัง เช่น สอนชาวมูเซอให้ บริการ “พุทธโธ” ด้วยภาษาอีสาน และใช้โคลงกลอน/คำผญาจากประสบการณ์ส่วนตัว สอดคล้องกับ สอดคล้องกับรชต แห่สงสิน (2555) กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคหลังสมัยใหม่ควรคำนึงถึง หลักการผสมกลมกลืนและการปรับตัวตามบริบท เพื่อสื่อสารคำสอนให้เข้าถึงผู้คนอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเน้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสันติสุข ซึ่งผลจากการสร้างศาสนทายาทของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ปรากฏผ่านศิษยานุศิษย์ที่กลายเป็นพระอาจารย์ชื่อดังและก่อตั้งวัดป่าอันร่มรื่นแห่งทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับพระสมณีก จรโณ (ทัปโพธิ์) (2555) กล่าวว่า การเผยแผ่เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัย การวิเคราะห์บริบททางสังคมและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์

ชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งอิทธิพลของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ได้แผ่ขยายสู่สังคมไทยและนานาชาติ โดยองค์การยูเนสโกได้ยกย่องท่านเป็นบุคคลสำคัญของโลกในสาขาสันติภาพ สอดคล้องกับกนกกรัซต์ เก้าศิริ และอนันต์ อุปสอด (2562) กล่าวว่า วิวัฒนาการของการสืบทอดพุทธพจน์มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา จากสัญลักษณ์เสนาหีนไปจนถึงสื่อดิจิทัล เนื่องจากพุทธพจน์เป็นอภิลักขิต และการเผยแผ่จึงควรเข้าถึงทุกบริบทด้วยวิธีที่เหมาะสม ซึ่งพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ได้พัฒนาการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเข้ากับการถ่ายทอดที่เข้าถึงง่าย สอดคล้องกับพระครูปริยัติธำรงคุณ (สุพจน์ รติธโร) (2563) กล่าวว่า กระบวนทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความหลากหลาย ตั้งแต่การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การแสดงธรรม ไปจนถึงการให้คิดหาเหตุผลด้วยตนเอง ซึ่งสามารถปรับให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้ และสอดคล้องกับพระครูโกวิทสุตาภรณ์ (สมดี โกวิท) (2565) กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเน้นบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระธรรมเพื่อสร้างศรัทธาและแก้ไขปัญหาสังคม ผ่านความร่วมมือระหว่างวัด ภาคราชการ และชุมชน

3. พบว่า วิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ด้วยการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ พบว่า การเผยแผ่ธรรมะมีรากฐานจากการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด โดยใช้การสื่อสารที่กระชับและภาษาที่เรียบง่ายเป็นแบบอย่างที่ดีในการจาริกธุดงค์เพื่อให้เกิดพลังโน้มน้าวใจและนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ แนวทางนี้เน้นการใช้การภาวนา “พุทโธ” คู่กับลมหายใจเป็นเครื่องมือทางปัญญาเชิงประจักษ์ในการแก้ไขปัญหาสังคมยุคดิจิทัล เช่น ความเครียด ความขัดแย้ง และการทุจริต มีการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับพุทธสหวิทยาการ เช่น จิตวิทยาและกฎหมาย เพื่อสร้างสังคมที่โปร่งใสและฟื้นฟูศรัทธา พร้อมทั้งปรับการเผยแผ่สู่สื่อดิจิทัลเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระวินัยไม่ล้าสมัยและใช้ได้ทุกยุคสมัย สอดคล้องกับพระมหามุนีศรี ดิถีวิโร (ศรีบุญสูง) (2550) กล่าวว่า ผู้เผยแผ่ควรมีศีลธรรมดีงาม แตกฉานพระไตรปิฎก สื่อสารคล่องแคล่วทั้งภาษาต่างประเทศและร่วมสมัย พร้อมความเสียสละ เมตตาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม และสร้างสื่อดิจิทัลเข้าใจง่ายเพื่อเครือข่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก ขณะที่ผลการวิจัยใหม่เน้นบูรณาการหลักปฏิบัติกับพุทธสหวิทยาการสมัยใหม่ เช่น จิตวิทยาและกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาสังคมยุคดิจิทัล พร้อมใช้สื่อดิจิทัลถ่ายทอดสดกิจกรรมแสดงความทันสมัยของพระวินัย ทำให้การเผยแผ่ขยายกว้างไกลและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ด้วยการถือธุดงค์วัตร ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ พบว่า การถือธุดงค์เป็นวัตร 7 ข้อ คือแนวทางหลักในการฝึกจิตให้บริสุทธิ์และขัดเกลาจิตใจ ซึ่งทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะผ่านการเป็นแบบอย่าง สร้างแรงบันดาลใจและความศรัทธา หลักการนี้ถูกปรับให้ทันสมัยด้วยภาษาที่กระชับ โดยเปรียบเทียบกับ “ชาร์จพลังทางจิตใจ” หรือการจัดการปัญหาด้วยปัญญาเหมือนการลบแอปที่ไม่จำเป็นในมือถือ เพื่อเชื่อมโยงกับการจัดการความเครียดในสังคม การประยุกต์ใช้ เช่น “ธุดงค์ในเมือง” หรือการดัดใช้โทรศัพท์มือถือชั่วคราว ช่วยแก้ปัญหาสังคม เช่น บริโภคนิยม และส่งเสริมความมกน้อยสันโดษที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ มีการใช้สื่อดิจิทัล เช่น การถ่ายทอดสด และเทคโนโลยี เพื่อจำลองประสบการณ์ธุดงค์ ทำให้หลักธรรมเข้าถึงคนรุ่นใหม่และขยายไปสู่สากล สอดคล้องกับพระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธโร) (2552) กล่าวว่า พระธรรมทูตไทยสาย

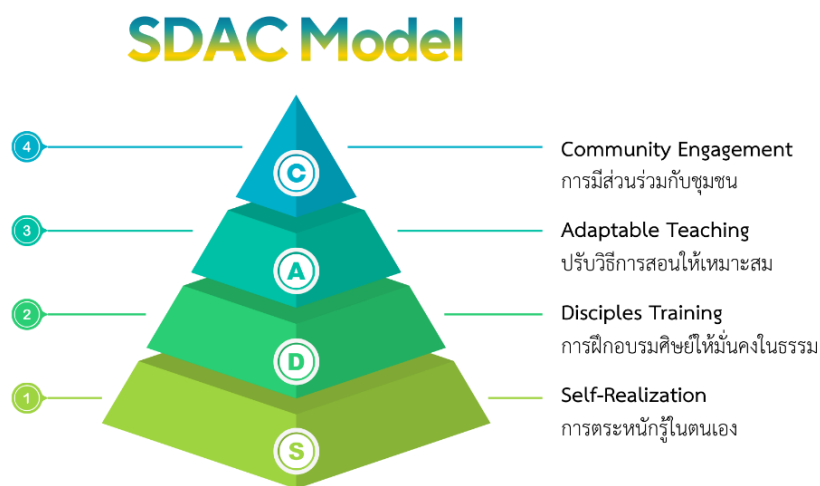
อินเดีย-เนปาลเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกด้วยพุทธจิตวิทยาและกระบวนการหลากหลาย เช่น บรรยายธรรม ใช้สื่อ และสังคมสงเคราะห์ โดยเข้าถึงชุมชนอย่างใกล้ชิดยึดแบบอย่างพระพุทธรเจ้าและสาวก ขณะที่ผลการวิจัยใหม่เน้นประยุกต์จุดแข็งเข้ากับชีวิตสมัยใหม่ ใช้เทคโนโลยีจำลองประสบการณ์ ทำให้การปฏิบัติเข้าถึงง่ายและกว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล

นอกจากนี้ ยังพบว่า การจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ ตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ การจาริกธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่ศรัทธา โดยมีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังสัมมาทิฐิและเยียวยาปัญหาสังคม อาทิ ความขัดแย้ง ความเครียด หรือความยากจน การจาริกนี้ถูกวิเคราะห์ว่าเป็น “บริการวิชาการในรูปแบบจิตวิญญาณ” ที่ต้องเน้นการฝึกฝนตนเองก่อนเผยแผ่ ในการดำเนินการ ใช้วาทะที่คุ้นเคยในพื้นที่และภาษากายที่สงบนิ่งเพื่อสร้างความเชื่อมั่น. นอกจากนี้ยังบูรณาการพุทธสหวิทยาการเข้ากับสุขภาพจิตและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีการใช้สื่อดิจิทัล เช่น การถ่ายทอดสด “จุดศักดิ์สิทธิ์” หรือใช้แผนที่จำลองเส้นทาง เพื่อขยายการเข้าถึงผู้คนนับล้าน และสร้างชุมชนชาวพุทธระดับโลก สอดคล้องกับพระสมณีก จรโณ (ทับโพธิ์) (2555) กล่าวว่า การเผยแผ่เชิงรุกต้องวิเคราะห์บริบทสังคม-เศรษฐกิจอย่างลึกซึ้ง ใช้เทคโนโลยีเข้าใจความต้องการชุมชน สร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาชุมชน ขณะที่ผลการวิจัยใหม่เน้นบูรณาการพุทธสหวิทยาการกับสุขภาพจิตและสิ่งแวดล้อม พร้อมใช้สื่อดิจิทัลอย่าง Google Maps และถ่ายทอดสดจำลองเส้นทางจาริก ทำให้การเผยแผ่ไม่ยึดติดสถานที่และเข้าถึงชุมชนระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนด้านการสร้างศาสนทายาทอย่างมีคุณภาพ ตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ พบว่า การสร้างศาสนทายาทคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญในการสืบสานสายวิปัสสนากรรมฐาน โดยคัดสรรผู้เปี่ยมศรัทธาและฝึกอบรมวินัยพื้นฐานเข้มข้น เช่น การฝึกตนในฐานะผ้าขาวก่อนบวช พัฒนาเป็นผู้นำทางจริยธรรมด้วยการประพฤติปฏิบัติสมบูรณ์แบบทั้งวาจาและกาย ผ่านการถือวัตรจุดแข็ง ภาวนา “พุทโธ” และเดินจงกรม เพื่อให้สติสมาธิแบ่งบาน สร้างผู้นำที่บูรณาการหลักธรรมกับพุทธสหวิทยาการ เช่น พุทธจิตวิทยา เพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างลดความเครียดและความขัดแย้ง ในยุคดิจิทัลจึงใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น แอปติดตามปฏิบัติและค่ายออนไลน์ เพื่อให้ศาสนทายาทกลายเป็น “อินฟลูเอนเซอร์สายพุทธ” ที่เผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพในระดับสากล, สอดคล้องกับบุญร่วม คำเมืองแสน และคณะ (2560) กล่าวว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงประชาชนด้วยภาษาเข้าใจง่าย การศึกษาพระปริยัติธรรม การสาธารณูปการสร้างอาคารปฏิบัติธรรม และการรักษาประเพณีโดยผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะที่ผลการวิจัยใหม่เน้นการบูรณาการพุทธจิตวิทยาและทักษะผู้นำในการฝึกอบรม พร้อมใช้แอปพลิเคชันและโซเชียลมีเดียสร้าง “อินฟลูเอนเซอร์สายพุทธ” ทำให้การสืบสานศาสนทายาทเข้าถึงคนรุ่นใหม่และระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต มีลักษณะเฉพาะตัว โดยเน้นที่การปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง และถ่ายทอดผ่านการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ส่งผลให้เกิดชุมชนชาวพุทธที่มีความเข้มแข็ง พร้อมด้วยการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพสูง สอดคล้องกับการเผยแผ่ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ที่มุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ และการประยุกต์ใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงสังคมในวงกว้าง ผลการวิจัยนี้ได้นำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ “SDAC Model” ประกอบด้วย S (Self-Realization) การตระหนักรู้ในตนเอง, D (Disciples Training) การฝึกอบรมศิษย์ให้มั่นคงในธรรม, A (Adaptable Teaching) ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสม, และ C (Community Engagement) การมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน โดยมีรูปแบบ Model ดังนี้

ภาพที่ 1: รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต
ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ SDAC Model เป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นเพื่อสะท้อนถึงรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งเน้นการรักษาแก่นเดิมแต่ปรับรูปแบบให้เข้ากับกระบวนทัศน์ใหม่ ดังนี้

S (Self-Realization) การตระหนักรู้ในตนเอง คือ รากฐานของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนาตนเองผ่านการศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการเผยแผ่ตามกระบวนทัศน์ใหม่

D (Disciples Training) การฝึกอบรมศิษย์ให้มั่นคงในธรรม คือ การหล่อหลอมศาสนทายาทอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้ศิษย์มีความรู้และคุณธรรม ที่สามารถสืบทอดแนวทางปฏิบัติและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการสร้างประโยชน์แก่สังคมได้อย่างมั่นคง

A (Adaptable Teaching) ปรับวิธีการสอนให้เหมาะสม คือ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยคำนึงถึงบุคคล สถานที่ และกาลเวลา พร้อมทั้งนำหลักสูตรและวิธีการสื่อสารมาประยุกต์ให้ทันสมัย เพื่อให้เข้าถึงผู้คนในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

C (Community Engagement) การมีส่วนร่วมกับชุมชน คือ การสร้างชุมชนชาวพุทธที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วม โดยการบูรณาการหลักสูตรเข้ากับวิถีชีวิตชุมชนและกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นเอกภาพและความสมานฉันท์ในสังคมให้เกิดขึ้น

รูปแบบของ Model นี้ เหมือนการสร้างพีระมิดแห่งจิตวิญญาณ ที่เริ่มจากฐานราก S (การตระหนักรู้ในตนเอง) ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงที่สุดของการเผยแผ่ ต้องตั้งมั่นด้วยวินัยและการปฏิบัติที่เคร่งครัด เมื่อฐานมั่นคงแล้วจึงสร้างเสาหลัก D (ฝึกอบรมศิษย์) ที่มีคุณภาพ เมื่อฐานและบุคลากรพร้อมแล้ว จากนั้นจึงติดตั้งเครื่องมือและเทคโนโลยี A (ปรับวิธีการสอน) ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบททางสังคม เพื่อให้เข้าถึงผู้คนได้หลากหลาย จนกระทั่งสิ่งก่อสร้างนั้นมั่นคงแล้ว และสามารถใช้งานและให้เป็นศูนย์รวมจิตใจในการดำเนินชีวิตแก่คนในชุมชนในวงกว้าง C (การมีส่วนร่วมกับชุมชน) เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพ และความสมานฉันท์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในสังคม

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ คือ การผาน “ปัญญาดั้งเดิม” เข้ากับ กระบวนทัศน์ใหม่” เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยวางรากฐานจากการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด และการถือธุดงค์วัตร ซึ่งเป็นแบบอย่างอันทรงพลังในการฝึกตน รูปแบบของท่านยังรวมถึงการจาริกธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม รวมทั้งการสร้างศาสนทายาทคุณภาพ ส่วนการเผยแผ่ในยุคใหม่เน้นการใช้ภาษาที่กระชับชัดเจน การบูรณาการหลักสูตรเข้ากับพุทธสหวิทยาการ และการใช้สื่อดิจิทัล ผลการวิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ในรูปแบบ SDAC Model เปรียบเสมือนการสร้างพีระมิดแห่งจิตวิญญาณ ประกอบด้วย S (Self-Realization) การตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานที่มั่นคงที่สุด จากนั้นจึงสร้างความเข้มแข็งภายในด้วย D (Disciples Training) การฝึกอบรมศิษย์ที่มีคุณภาพ จึงเข้าสู่การทำงานภายนอกด้วยการ A (Adaptable Teaching) ปรับวิธีการสอนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบททางสังคม และสุดท้ายคือ C (Community Engagement) การมีส่วนร่วมกับชุมชนในการสร้างสังคมวิถีพุทธที่เข้มแข็งและเป็นประโยชน์ในวงกว้างในสังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เพื่อส่งเสริมและสืบทอดรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ควรพัฒนาหลักสูตรการอบรมสำหรับพระสงฆ์และฆราวาสที่เน้นการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน รัฐบาลและองค์กรท้องถิ่นควรร่วมมือกันอนุรักษ์และพัฒนาวัดป่าในสายวิปัสสนากรรมฐานให้เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรพัฒนาเครือข่ายชุมชน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อต่อยอดการศึกษาและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวกระบวนทัศน์ใหม่ ขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต กับแนวปฏิบัติที่ดีในบริบทสากล

2.2 การประยุกต์หลักปฏิบัติธรรมของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ในวิถีชีวิตสมัยใหม่ของสังคมเมือง

2.3 การพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลว่าด้วยประวัติศาสตร์และมรดกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

บรรณานุกรม

- กนกวิชต์ เก่าศิริ และอนันต์ อุปสอด. (2562). การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเชิงนาฏการในการเผยแผ่พุทธพจน์. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. (8)1, 178-101.
- กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *ยูเนสโกประกาศยกย่องพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นบุคคลสำคัญของโลก*. สืบค้น 5 กันยายน 2567 จาก <https://www.bic.moe.go.th/index.php/1227-unesco-40th-26-11-2563.html>
- บุญร่วม คำเมืองแสน และคณะ. (2560). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย*. สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูโกวิทสุตาภรณ์. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์กับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. (6)3, 66-67.

พระครูบรรณานาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงษ์ ญาณธีโร). (2552). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระ
ธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปริยัติดำรงคุณ (สุพจน์ รติโนโร). (2563). กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธ
ทาสภิกขุ. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรชัย คนธसार (แก้ววิเชียร). (2550). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสต
รมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาชูชาติ จิรสุโท. (2565). การบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. 8(1), 218-223.

พระมหามนตรี ศรีบุญสูง. (2550). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2551-2560). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิโท (ชัยดี). (2549). บทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภาท
จาวรี). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระสมนึก จรโณ (ทับโพธิ์). (2555). การเผยแผ่เชิงรุกของวัดในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ศาสน
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.

รชต แห่ลงสิน. (2555). รูปแบบการบูรณาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทด้วยเทคนิคหลังนยุค.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 20 ปี ระยะที่
1 (พ.ศ. 2560-2564). นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.